

Lirika: stih, rima i stilske figure

Srpski jezik za 6. razred | Podsetnik za učenike i roditelje

Polazni primer za pitanja o strofi i rimi

Originalni primer, sastavljen za ovu vežbu:

Iza brda rađa se dan,
pod krošnjama drema san.
Oko kuće šušti trava,
iznad vrbe ptica plava.

Ovo nije odlomak iz obavezne lektire. Četiri reda čine jednu strofu. Završeci dan/san i trava/plava daju parnu rimu. Pitanja u testu koja pominju „polazni primer“ odnose se na ove stihove; ostala imaju zaseban primer u samom pitanju.

Stih, strofa, distih i tercet

Stih je jedan red pesme, a strofa celina sastavljena od više stihova. Distih ima dva stiha, tercet tri, a katren četiri. Slobodan stih nema obavezno isti broj slogova niti pravilnu rimu, ali ipak može imati izražen ritam. Nemoj brojati redove na ekranu koji se prelamaju zbog malog displeja: gledaj stvarne stihovne granice. Najpre pročitaj pesmu kao celinu, pa tek onda obeleži njene delove.

Deseterac: brojimo slogove, ne slova

Deseterac ima deset slogova. U originalnom stihu „Mali potok tiho sada teče“ brojimo Ma-li / po-tok / ti-ho / sa-da / te-če: pet reči sa po dva sloga. U epskom desetercu česta je granica posle četvrtog sloga. Slogotvorno r može biti nosilac sloga, kao u reči prst. Sam broj slova nije pouzdana prečica. Pročitaj stih naglas i proveri podelu, umesto da mehanički brojiš samoglasnike.

Parna, ukrštena i obgrljena rima

Rima je glasovno podudaranje na završecima stihova. Parna rima ima shemu AABB, ukrštena ABAB, a obgrljena ABBA. Slova označavaju koje završetke povezujemo; ne predstavljaju prva slova reči. U polaznom primeru dan i san čine prvi par, a trava i plava drugi. Da bi prepoznao ukrštenu rimu, uporedi prvi sa trećim i drugi sa četvrtim stihom. Ne mora svaka pesma biti rimovana da bi bila lirska.

Lirika: stih, rima i stilske figure

Srpski jezik za 6. razred | Podsetnik | nastavak

Pesnik i lirski subjekt nisu isto

Pesnik je stvarna osoba koja je napisala delo. Lirski subjekt jeste glas koji u pesmi govori ili čiji doživljaj pratimo. Taj glas može biti blizak autoru, ali ne smemo automatski sve njegove reči tumačiti kao autobiografiju. Kada odgovaraš ko oseća tugu ili radost, pozovi se na lirski subjekt. Kada navodiš ko je napisao pesmu, navedi autora. U pesmi bez ličnog „ja“ takođe postoji pesnički pogled na svet.

Pesničke slike i čula

Vizuelna slika vezana je za vid, zvučna za sluh, taktilna za dodir, olfaktorna za miris. Izraz „šušti trava“ iz polaznog primera naglašava zvuk, a „ptica plava“ vizuelnu osobinu. U zasebnim primerima „hladan kamen pod dlanom“ ističe dodir, a „miris svežeg hleba“ miris. Jedna slika može objediniti više čula. Važnije od etikete jeste objasniti šta čitalac zamišlja i kakvo raspoloženje ta slika stvara.

Kontrast i hiperbola u smislenom primeru

Kontrast ističe suprotnost, na primer svetlost i tamu ili radost i tugu. Hiperbola je namerno preuveličavanje: „Čekao sam sto godina“ ne predstavlja pouzdan podatak o vremenu. Njome se naglašava osećaj dugog čekanja. U analizi navedi izraz, imenuj figuru i objasni dejstvo. Ne traži stilske figure nasumično u svakoj rečenici. Doslovan zapis „zgrada ima sto prozora“ nije automatski hiperbola ako zaista opisuje broj prozora.

Vrste lirskih pesama i ton

Socijalna pesma govori o društvenim odnosima, nepravdi ili teškom životu. Ditiramb ima ushićen, radostan ton i slavi život ili prirodu. Elegija ima tužan, setan ton. Obredne narodne pesme vezane su za običaje: među njima su koledarske, dodolske, kraljičke i božićne. Jedan motiv nije dovoljan za sigurnu klasifikaciju. Posmatraj celokupan ton, temu i svrhu pesme; nastavnikov izbor iz čitanke ostaje važan za konkretnu školsku proveru.

Lirika: stih, rima i stilske figure

Srpski jezik za 6. razred | Grupa A | 45 minuta | 40 bodova

Ime i prezime: _____

Grupa A

Datum: _____

Svaki zadatak nosi 4 boda. U grupi A za tačan izbor 2 boda i za smisljeno obrazloženje 2 boda. Grupa B: kriterijumi u rešenjima. Konstrukcije: lenjir i šestar. Otvorene književne odgovore proveriti uz tekst ili knjigu.

1. Koliko stihova ima strofa u polaznom primeru?

A) Četiri; B) Dva; C) Tri (4 boda)

Izbor: _____ Obrazloženje: _____

2. Koja je shema rime u polaznom primeru?

A) ABAB; B) AABB; C) ABBA (4 boda)

Izbor: _____ Obrazloženje: _____

3. Strofa sa dva stiha zove se...

A) tercet; B) katren; C) distih (4 boda)

Izbor: _____ Obrazloženje: _____

4. Strofa sa tri stiha zove se...

A) tercet; B) distih; C) katren (4 boda)

Izbor: _____ Obrazloženje: _____

5. Ukrštena rima ima shemu...

A) AABB; B) ABAB; C) ABBA (4 boda)

Izbor: _____ Obrazloženje: _____

Lirika: stih, rima i stilske figure

Srpski jezik za 6. razred | Grupa A | nastavak

6. Obgrljena rima ima shemu...

A) ABAB; B) AABB; C) ABBA (4 boda)

Izbor: ____ Obrazloženje: _____

7. Koliko slogova ima „Mali potok tiho sada teče“?

A) Deset; B) Osam; C) Dvanaest (4 boda)

Izbor: ____ Obrazloženje: _____

8. Glas koji govori u pesmi naziva se...

A) izdavač; B) lirski subjekt; C) uvek autor lično (4 boda)

Izbor: ____ Obrazloženje: _____

9. „Šušti trava“ najviše ističe...

A) mirisnu sliku; B) taktilnu sliku; C) zvučnu sliku (4 boda)

Izbor: ____ Obrazloženje: _____

10. „Hladan kamen pod dlanom“ najviše ističe...

A) taktilnu sliku; B) zvučnu sliku; C) mirisnu sliku (4 boda)

Izbor: ____ Obrazloženje: _____

Osvojeno: ____ / 40 Sledeći korak: _____

Lirika: stih, rima i stilske figure

Srpski jezik za 6. razred | Grupa B | 45 minuta | 40 bodova

Ime i prezime: _____

Grupa B

Datum: _____

Svaki zadatak nosi 4 boda. U grupi A za tačan izbor 2 boda i za smisljeno obrazloženje 2 boda. Grupa B: kriterijumi u rešenjima. Konstrukcije: lenjir i šestar. Otvorene književne odgovore proveriti uz tekst ili knjigu.

1. Zapiši šta je stih, a šta strofa. (4 boda)

2. Napiši originalni distih sa rimom. (4 boda)

3. Objasni shemu ABAB: koji stihovi se rimuju? (4 boda)

4. Podeli „Mali potok tiho sada teče“ na slogove i odredi vrstu stiha. (4 boda)

5. Objasni razliku između pesnika i lirskog subjekta. (4 boda)

Lirika: stih, rima i stilske figure

Srpski jezik za 6. razred | Grupa B | nastavak

6. U „Miris lipe puni ulicu“ odredi čulni element i navedi dokaz. (4 boda)

7. Napiši primer hiperbole i objasni šta preuveličava. (4 boda)

8. Napiši dva suprotstavljena motiva koja mogu graditi kontrast. (4 boda)

9. Uporedi ton ditiramba i elegije. (4 boda)

10. Navedi dve vrste obrednih narodnih pesama i objasni njihovu vezu sa običajima. (4 boda)

Osvojeno: ____ / 40 Sledeći korak: _____

Lirika: stih, rima i stilske figure

Srpski jezik za 6. razred | Rešenja i bodovanje – grupa A

Br.	Rešenje i raspodela 4 boda
1	A: Četiri. Svaki od četiri označena reda jeste jedan stih. Tačan izbor 2; smisleno obrazloženje 2 boda.
2	B: AABB. Dan/san i trava/plava daju dva uzastopna para. Tačan izbor 2; smisleno obrazloženje 2 boda.
3	C: distih. Distih ima dva stiha. Tačan izbor 2; smisleno obrazloženje 2 boda.
4	A: tercet. Tercet ima tri stiha. Tačan izbor 2; smisleno obrazloženje 2 boda.
5	B: ABAB. Povezuju se prvi i treći, drugi i četvrti stih. Tačan izbor 2; smisleno obrazloženje 2 boda.
6	C: ABBA. Prvi i četvrti obgrljuju drugi i treći stih. Tačan izbor 2; smisleno obrazloženje 2 boda.
7	A: Deset. Ma-li/po-tok/ti-ho/sa-da/te-če = 10. Tačan izbor 2; smisleno obrazloženje 2 boda.
8	B: lirski subjekt. Lirski subjekt nije automatski istovetan stvarnom pesniku. Tačan izbor 2; smisleno obrazloženje 2 boda.
9	C: zvučnu sliku. Glagol šušti upućuje na sluh. Tačan izbor 2; smisleno obrazloženje 2 boda.
10	A: taktilnu sliku. Hladnoća i dlan upućuju na dodir. Tačan izbor 2; smisleno obrazloženje 2 boda.

Rezultat je smernica za ponavljanje, nije zvanična školska ocena. Prihvatiti drugačije formulisane tačne odgovore. Govor i praktične konstrukcije zahtevaju ljudski pregled; onlajn test nije zamena za tu proveru.

Lirika: stih, rima i stilske figure

Srpski jezik za 6. razred | Rešenja i bodovanje – grupa B

Br.	Rešenje i raspodela 4 boda
1	Stih je red pesme (2); strofa celina više stihova (2).
2	Dva jasno izdvojena stiha (2); smisljeno rimovani završeci (2). Prihvatiti razna rešenja.
3	Prvi sa trećim (2); drugi sa četvrtim (2).
4	Ma-li/po-tok/ti-ho/sa-da/te-če (2); deseterac (2).
5	Pesnik stvarni autor (2); lirski subjekt glas/doživljaj u pesmi, ne nužno autor lično (2).
6	Olfaktorni/mirisni (2); izraz miris lipe (2).
7	Npr. Torba mi je teška kao planina. Primer preuveličavanja (2); objašnjenje težine (2).
8	Npr. svetlost/tama ili radost/tuga. Smislen par (2); objašnjenje suprotnosti (2).
9	Ditiramb ushićen/radostan (2); elegija tužna/setna (2).
10	Npr. koledarske i dodolske (po 1); veza sa praznikom/obredom/dozivanjem kiše (2).

Rezultat je smernica za ponavljanje, nije zvanična školska ocena. Prihvatiti drugačije formulisane tačne odgovore. Govor i praktične konstrukcije zahtevaju ljudski pregled; onlajn test nije zamena za tu proveru.